

Preek over zondag 40 – het zesde gebod

- Schildwolde, 8 juli 2018
- Kees van Dusseldorp

Thema: **Het leven – een geschenk**

votum en groet

Gz.119:1,2 [Wiekslag 4-8]

gebed

lezen: zondag 40 H.C.

uitleg kinderen

Ps.116:3,5,8

lezen: Gen.4:1-16

Gal.5:13-25

Ld.460:1,3

preek over het zesde gebod: 'Pleeg geen moord!'

Gz.179b

gebed

Ps.139:6,7,9,11

collecte

Opw.770 *Ik zal er zijn* [Wiekslag 4-8]

zegen

Thema en verdeling:

Het leven – een geschenk

- **dat breekt de dood**
- **dat vraagt om liefde**
- **dat geeft vertrouwen**

Gemeente van Jezus Christus,

'Pleeg geen moord', zegt onze God.

'Nee, natuurlijk niet', denken wij. 'Moord. Het komt niet in ons hoofd op. Gelukkig nog nooit zo ver gekomen.'

'Moord,' dat is iets voor films. CSI of zo. En dan zoek je met de detectives mee naar de moordenaar, het motief en de manier waarop het gebeurd is.

'Moord', dat is iets voor in de grote stad. Als er een lijk gevonden is. En de politie spreekt van 'een afrekening in het criminele circuit'. 159 mensen zijn vorig jaar in Nederland door geweld om het leven gekomen. Dat is teveel. Maar waarschijnlijk toch ver van je af.

'Pleeg geen moord', zegt onze God.

O, wacht even. Ik mag me er natuurlijk niet zo gemakkelijk vanaf maken. In de catechismus gaat het ook over een ander kwetsen, haten of van zijn eer beroven. En niet alleen met de daad, maar ook met gebaren, wooren of gedachten. Dat is volstrekt in lijn met het onderwijs van Jezus zelf. Afgunst, haat, toorn en wraakzucht zijn voor God ook doodslag. Dan komt het dichterbij. Hierin gaat niemand vrijuit. De spiegel van het zesde gebod laat zien dat ik een zondaar ben. En jij ook. Alle 17 miljoen Nederlanders.

Moord door moordenaars, dat staat hopelijk ver van je af. Maar hoe zit het met abortus? Meer dan 30.000 per jaar in Nederland. Waarin ongebooren leven wordt beëindigd, met maar zelden als reden dat het leven van de moeder gevaar loopt. Of hoe zit het met euthanasie, hulp bij zelfdoding of een versneld sterven als iemand zijn of haar leven voltooid vindt, of de pijn, de eenzaamheid, de aftakeling niet meer wil dragen?

Dan komt dit gebod dichterbij. En wordt het ook actueler. Naar onze samenleving. Naar jouw opstelling in deze maatschappij. Naar jouw omgang met jezelf en met anderen.

Maar weet je, ik wil eigenlijk nog dichterbij komen.

Ik geloof dat God in de geboden zijn hart laat zien.

Om jouw hart te zoeken.

Ik geloof dat de wet alles te maken heeft met het evangelie.

En met je geloof in Jezus Christus.

Ik kan best wat zeggen over onze levensstijl. Over pesten, karaktermoord, wrok en jaloezie. Ik kan ingaan op abortus, euthanasie, zelfdoding, doodstraf en oorlogvoeren. Dat moet ook aan de orde komen. Maar ik geloof dat dit alleen zin heeft als jij je hart opent voor Jezus Christus. Zodat je leven aan de buitenkant klopt met de binnenkant.

Ik wil je graag laten kennismaken met Jezus Christus, door samen goed te luisteren naar het zesde gebod. Wat maakt dit tot wijsheid van God? Wat maakt dit tot een christelijk gebod? En hoe leer ik van harte en vrolijk als kind van God te leven?

Het zesde gebod onthult dat leven een geschenk van God is.

- **dat breekt de dood**
- **dat vraagt om liefde**
- **dat geeft vertrouwen**

Het leven – een geschenk van God. Het zesde gebod breekt de dood.

‘Mijn kind, pleeg geen moord.’

‘Nee Heer, natuurlijk niet! Dat doen fatsoenlijke en welwillende mensen toch niet? Ik doe nog geen vlieg kwaad. Ik heb respect voor andere mensen’.

‘Mijn kind, pleeg geen moord.’

‘Ja Heer, dat zeg ik toch? Natuurlijk niet! Dat kunt u beter tegen anderen zeggen.’

‘Mijn kind, ik zeg het tegen jou: pleeg geen moord.’

‘Hoezo dan Heer? Of... denkt u dat dit dichterbij ligt dan ik denk?’

‘Mijn kind, ik zeg het je met al mijn liefde voor je: pleeg geen moord!’

‘Heer, waarom dringt u zo aan? Of ziet u meer van mij, dan ik zie? Wat is er aan de hand?’

Mag ik je meenemen naar het brongebied van dit zesde gebod?

In eerste instantie richt God zich tegen de cirkel van dood en geweld waarin mensen leven. De wereld van bloedwraak en eerwraak. Wordt je zus verkracht, dan gaan we de dader opzoeken en trappen we hem in elkaar. Wordt een van je familieleden gedood, dan moet er vergelding plaatsvinden. Als de dader niet zelf kan boeten, dan maar iemand van zijn familie. Maffia-achtige praktijken. Je komt ze in de Bijbel tegen. Zelfs onder het volk Israel. Het gaat van kwaad tot erger. Uiteindelijk is niemand zijn leven zeker en ontstaat er een samenleving van angst en wantrouwen. Je kijkt steeds over je schouder. Bloed moet vergolden worden. Complete families worden uitgemoord. Stammen staan elkaar naar het leven. Volken gaan op het oorlogspad.

Wat is dat? Er zit in het kwaad een duivelse kracht, die alles alleen maar erger maakt. Zelfs met de beste bedoelingen kun je een ander beschadigen. En we kunnen niet tegen onrecht. Tenminste niet als het onszelf betreft. De impuls is: oog om oog, tand om tand. En liefst een klein beetje erger om het hem goed te laten voelen. Hij laat je struikelen? Jij mept hem in zijn gezicht. Zij roddelt over jou? Jij maakt haar belachelijk op Instagram. Hij zegt het een beetje scherp in een vergadering? Jij zet hem te kijk. Over haar is iedereen altijd zo positief? Jij weet nog wel wat sappige details die niemand kent.

‘Mijn kind, pleeg geen moord.’

Het hoeft zo niet. Ik heb je bevrijd! Je hoeft jezelf niet te bewijzen, je plek niet te bevechten, jezelf niet groter te maken dan een ander. Laat je niet meezuigen in die spiraal van het kwaad. Die moorden in Amsterdam, Utrecht of Groningen. Ze zijn het topje van de ijsberg. Maar die ijsberg: dat is die duivelse dynamiek. Van haat, angst en dood. Van jaloezie en egoïsme. Mijn kind, pleeg geen moord! Ik zie het onrecht. Ik zal recht doen. Jij bent mijn kind. Verlies je vrijheid en blijdschap niet. En de vrede van je hart. Zelfs als dat betekent dat je niet het maximale krijgt aan eer, aan rijkdom, aan positie. Ik ben je God!’

In het kwaad zit een duivelse dynamiek, waardoor het van kwaad tot erger gaat. Of beter gezegd: in ieder mens kan het slechte naar boven komen. Als iemand je irriteert, je passeert, naar jou niet omkijkt, wordt voorgetrokken. Zomaar vlamt het op. De boosheid, de wrok, de jaloezie, de teleurstelling. En je valt tegen iemand uit. Je reageert je af op wie net toevallig in de buurt is. Of je trekt je mopperend terug, en gaat de strijd ondergronds aan. Wie zulke gevoelens niet kruisigt, die werkt mee aan de spiraal van geweld, aan de cultuur van de dood.

‘Mijn kind, pleeg geen moord. Ben je gekwetst? Dat kan en dat doet zeer! Wordt jou onrecht aangedaan? Zeker en dat frustrleert! Maar je bent mijn kind! Jou heb ik geroepen. Jou heb ik bevrijd. In Jezus Christus, die niet terugvocht, zijn stem niet verhief, geen wraak nam. En zo de dood overwon! Niets of niemand kan je scheiden van mijn liefde!’

Zo breekt God de dood. Door moord te verbieden. Zalig de mens die de Heer als God erkent. En zich niet laat meezuigen in de spiraal van geweld en haat. Laat je dan alles over je heenkomen? Nee, onrecht moet aan de kaak gesteld worden. Misbruik wordt bestraft. Tegen oneerlijkheid moet je opkomen. Fouten hebben gevolgen. Schade moet hersteld worden. Op afspraken mag je iemand aanspreken. Maar let op! Laat je niet leiden door haat, afgunst en gewetstheid. Bewaar je hart voor wrok en jaloezie. Het vergiftigt je leven. Het rooft je geluk. Terwijl de Heer je het geschenk van het leven geeft om te leven!

Wat een zegen dat God zegt: ‘Pleeg geen moord’. Zeker, het werkt ontmaskerend. Wat er uit jouzelf opkomt is vaak niet fraai. En het werkt meestal niet mee aan goede relaties. Maar God laat jou niet aan jezelf over. Hij spreekt je aan. En roept je naar het leven. ‘Mijn kind, pleeg geen moord’. Met dit gebod breekt God de dood. Hij richt je op Hem. Heerlijk! Bij Hem ligt het leven open. Je hoeft je niet te bewijzen. Je eigen leven en recht te bevechten. Hij geeft je leven en recht.

Verlang je naar zo’n leven? Een ontspannen en blijmoedig leven? Luister dan naar Gods gebod. Hoor zijn liefde. Kruisig je slechte gevoelens bij Christus. En leef het leven dat de Heer je geeft. Dat is merkbaar anders. Het scheelt nogal of je steeds jezelf moet bewijzen en voor je eigen recht moet opkomen. Of dat je weet dat je recht en je leven in Gods handen liggen. Dan leef je vrolijk en vrij als kind van God.

Het leven – een geschenk van God. Het zesde gebod vraagt om liefde.

De eerste moord uit de geschiedenis van de mensheid was moord van Kaïn op zijn broer Abel. Herkenbaar wordt beschreven hoe jaloezie Kaïn in de greep kreeg. Een waarschuwing van God: Pas op Kaïn, je kijkt zo kwaad, de zonde ligt op de loer, let op! Het hielp niet. Kaïn sloeg zijn broer dood en had daar geen spijt van. ‘Wat heb je gedaan?’ vraagt de Heer hem. ‘Hoor toch hoe het bloed van je broer van de aarde naar mij schreeuwt!’

Nooit ontsnapt het vergieten van mensenbloed aan de aandacht van de Heer. In het bloed ligt het leven van een schepsel. Onschuldig vergoten bloed roept naar God, de schenker van het leven. Het bloed van de vermoorde Abel vraagt om een reactie van God. God roept Kaïn ter verantwoording. Maar tegelijk – en dat is heel bijzonder – wordt ook de moordenaar door God beschermt. Als Kaïn zijn angst uit voor de wraak van de mensen, geeft God hem de garantie dat men van zijn leven zal afblijven. Ook het bloed van de moordenaar mag niet worden vergoten! Pas later geeft God regels voor geordende rechtspraak. En kan het bevoegd gezag de doodstraf opleggen aan moordenaars. In de tijd van Kaïn was dat er nog niet. En bewaart God zelfs een moordenaar voor volkswoede en bloedwraak. Bloed mag niet zomaar vergoten worden! Hoe bijzonder gaat God om met het leven van mensen! Hij wil de dood niet, maar wil het leven!

Na de zondvloed, als de eerste mensheid vernietigd is, die door en door slecht en gewelddadig was geworden, geeft God regels om herhaling te voorkomen. ‘Er mag geen

bloed meer vergoten worden. Als dat toch gebeurt, zal ik dat vergelden. Want ik heb de mens naar mijn evenbeeld gemaakt. En daarom blijf je van zijn of haar leven af.'

Hier wordt een geheim zichtbaar. Waarom is het leven van een mens voor God de Heer zo kostbaar? Omdat Hij in het leven iets van zichzelf heeft uitgedrukt. Het leven van een mens is iets van God. In het leven wordt iets van God zichtbaar. Het leven komt van Hem. Naar zijn beeld is de mens gemaakt. Hoe dat beeld ook in scherven is gevallen, hoe weinig mensen ook rekening houden met God, hoezeer mensen zich aan God noch gebod storen, hoe onmogelijk iemand zichzelf ook maakt, toch blijft het leven voor de Heer iets bijzonders. In het leven drukt God iets van zichzelf uit. Daarom blijft het bloed schreeuwen als het onschuldig wordt vergoten. Daarom beschermt God zelfs het leven van een moordenaar. Daarom zegt de Heer: 'Pleeg geen moord! Want je tast iets aan, wat van Mij is. Je vergrijpt je aan iets wat ik bijzonder kostbaar vind.'

Kun je zo naar mensen kijken? Dat in het feit dat hij of zij leeft, iets van God zichtbaar is? Of hij nu bewust kan nadenken of niet. Of zij zich nu bewust is van haar omgeving of niet. Of hij nu kan bewegen of niet. Of zij nu alles kapot maakt of niet. In het feit dat hij of zij leeft, ligt iets van God. Heb respect voor de Schepper. Heb daarom respect voor menselijk leven. Blijf van het leven af! Speel er geen spelletjes mee, knutsel er niet aan, verwaarloos het niet en gooi het niet weg. Heb de mens lief, zoals je je eigen leven liefhebt. Omdat je God liefhebt. In het leven van een ander ligt iets van God. Dat vraagt liefde.

Wat doet dat met je, als ik je deze bril op zet? Misschien begint er van binnen iets te protesteren. Altijd maar liefde. Moet je dan alles accepteren? Maar weet je dan niet wat hij gedaan heeft? Weet je dan niet hoeveel pijn zij heeft? Snap je dan niet dat je zulke mensen niet erbij kunt hebben?

Nee, je hoeft alles niet te accepteren. Jezus was heel duidelijk in het aanwijzen van de zonden. Hij wijst op het oordeel dat God zal vellen. Maar ondertussen benadert Hij ieder mens met respect en liefde. En nodigt Hij ieder mens uit tot het Koninkrijk van God. Respect voor het menselijk leven. Dat betekent liefde voor je naaste, omdat je God liefhebt. En woede over ieder die zich aan menselijk leven vergrijpt.

Wat doet dat met je als je zo naar menselijk leven kijkt? Dat je de waarde van een mens niet afmeet aan zijn of haar mogelijkheden. Of aan zijn of haar gedrag. Maar dat je beseft: het leven zelf is een geschenk. Een wonder van God. Leven draagt het geheim van God.

Dat betekent dat je niet aan ongeboren leven komt, tenzij het leven van de moeder in gevaar is. Is het een moeilijke opgave, als het kindje ernstige handicaps blijkt te hebben? Ja, dat vraagt heel veel van ouders. Laten we waar mogelijk elkaar daarbij helpen. Is het een onmogelijke opgave, als de zwangerschap ontstaan is in een verkrachting? Ja, dat is een onmogelijke weg. En toch is dat geen reden om menselijk leven te beëindigen. Laten we elkaar helpen om ook dat leven lief te hebben.

Het leven is een geschenk van God. Dat vraagt om onze liefde voor ieder mens persoonlijk. Let op je taal! Als je het hebt over 'al die zwarten', over 'die homo's', over 'die mensen in Den Haag', over 'die hufters op de weg', ben je dan nog in staat bent om iemand te zien als schepsel van God, wiens leven in de ogen van de Schepper kostbaar is? Het leven is een geschenk van God. In het feit dat iemand leeft, kun je iets van God zien. Naar Gods evenbeeld gemaakt. En daarom is het liefhebben van je naaste gelijk aan het liefhebben

van God. Liefde, die zich uit in vrede, vriendelijkheid en goedheid. Dat staat inderdaad haaks op de manier waarop mensen geneigd zijn met elkaar om te gaan. Maar wie beseft dat in feit dat iemand al iets van God zichtbaar wordt die geeft aan ieder mens aandacht, liefde en zorg. Omdat hij of zij mens is.

Het leven – een geschenk van God. Het zesde gebod geeft vertrouwen.

‘Pleeg geen moord’ zegt God. ‘Want het leven komt van Mij. Het leven van een ander. En het leven van jou’.

Ook *mijn* leven komt van God. Het lijkt me goed om daarbij ook stil te staan. Als het leven een geschenk is, dan ben jij een van de gelukkigen die dat geschenk ontvangt. Zeker als je beseft dat leven niet alleen je biologisch bestaan betreft. Maar dat leven pas echt leven wordt in de aanwezigheid van God. Daarom stond in het Oude Verbond de doodstraf niet alleen op moord, doodslag en echtbreuk, maar ook op afgoderij, sabbatsschending en het raadplegen van waarzeggers. Als je leeft, leef dan met God! Want dan leef je het echte leven, het eeuwige leven.

[Onderstaande tekst is na het houden van de preek aangepast:]

Hoe kan het dan dat sommige mensen hun leven niet zien zitten? Hoe kan het dan dat sommige mensen niet meer willen leven? Dat ze het leven niet als geschenk zien, maar als een ondraaglijke last? Sommigen vragen de dokter om er versneld een einde aan te maken, voordat de moeilijke dagen komen. Anderen leggen in een wilsbeschikking vast dat ze in geval van bijvoorbeeld dementie geen medische behandelingen meer willen. Sommigen maken zelf een einde aan hun leven.

Laat ik heel duidelijk stellen, dat ik dit een heel gevoelig en persoonlijk onderwerp vind. Als je zelf zulke gevoelens kent of ermee te maken hebt gehad, dan ben je daar kwetsbaar in. Woorden en uitspraken kunnen gemakkelijk verkeerd overkomen of je verder weg duwen. Geen situatie is hierin gelijk. Misschien heb je last van depressiviteit als ziekte of als genetische aanleg. Misschien heb je je moeder of je vader zien aftakelen in de laatste levensfase en denk je: dat wil ik nooit meemaken. Misschien zijn je levensomstandigheden, je relaties of je ervaringen onleefbaar en zie je totaal geen uitweg meer. Broeder, zuster: als het voor jou nu zó ligt: zoek lieve mensen op die naast je gaan zitten in de put. Geen mensen die ondoordachte meningen geven of gemakkelijke ‘oplossingen’ bedenken en je daardoor verder de put in duwen. Maar mensen die naast je gaan zitten, bij je zijn, met je meekijken en voor je bidden.

Het komt voor dat mensen het leven niet zien zitten. En toch zegt God: ‘Pleeg geen moord. Het leven is een geschenk van Mij, maar er niet zelf geen einde aan. Mensen bepalen niet de waarde, maar Ik. Mensen zijn er in jouw lijden niet bij, maar Ik wel.’

In hoeverre werken wij met elkaar eraan mee dat iemand zich waardeloos voelt? Dat vraag ik niet om direct-betrokkenen een schuldgevoel aan te praten. Maar wel om de spiegel voor te houden hoe wij met elkaar omgaan. Hoe gaan wij om met ouderen, met gehandicapten, met psychisch zieke mensen? In hoeverre vragen wij jongeren naar hun leven en naar hun beleving? Krijgen ze de waardering voor hun persoon? Het respect

voor hun leven? Vragen we hen naar hun ervaring, om hun mening? Of hebben we geen tijd, vinden we ze minder belangrijk of hun standpunten achterhaald, levert het ons niets op? Een samenleving die tijd als geld ziet, die de waarde van een mens uitdrukt in prestaties, successen en invloed, die aandacht en zorg in minuten en euro's berekent, geen ruimte maakt voor echte ontmoeting, dat is een *moordende* samenleving. Een samenleving waarin mensen verbitterd raken, zich aan de kant gezet voelen, zichzelf waardeloos vinden. Waarin het echte leven geen ruimte meer krijgt.

'Pleeg geen moord!' Als de kerk ergens verschil kan maken en het verschil moet zoeken, laat het dan hierin zijn. In het besef dat God ieder mensenleven kostbaar vindt. Dat God erop uit is mensen het echte leven te laten ervaren. Laat in het verlengde daarvan verbondenheid en liefde merkbaar zijn in de manier waarop wij met elkaar omgaan. Zijn of haar leven is ook een geschenk van God. Dat daarom alleen al kostbaar is, zelfs als iemand niets meer kan doen, kan zeggen of kan denken.

Ik wil de spiegel ook persoonlijk maken. De wens om niet meer te leven wordt soms geboren in verbittering. Frustraties in mensen, in het leven, in God. Voortdurende pijn en tegenslagen. Angst voor wat komen gaat.

Lieve broeder, zuster: Als je merkt dat je bitter wordt, zoek ook dan de Heer. Of je nu jong bent of oud, gezond of ziek: vertrouw je leven toe aan de Heer, je God, inclusief je teleurstellingen, je boosheid en je angsten! Verbittering is een sluipmoordenaar. Maar de liefde van de Heer bevrijdt! Let op Jezus Christus. Hoe Hij door de angst, de dood, de eenzaamheid en het lijden is heengegaan. En de liefde niet verloren heeft. Hij heeft zijn armen gespreid. 'Kom maar bij Mij! Ik kom in jouw leven.'

Ontvang de Geest van Christus en krijg zo de moed om door te gaan. Leer van Hem mildheid naar jezelf en naar anderen. Leer van Hem liefde voor de Vader van het leven en voor het leven van mensen. Pleeg geen moord, maar leef in liefde. Ook voor jezelf. Vertrouw je toe aan de goede handen van de Heer. Altijd, overal en steeds weer. Jouw leven is kostbaar in Zijn ogen.

'Pleeg geen moord'. In dit gebod laat God zijn hart zien. Om jouw hart te zoeken. Het leven is een geschenk van Hem. In Christus krijgt je leven zin. Het wordt eeuwig. Leer van daaruit hier en nu van harte en vrolijk als kind van God te leven.

Amen